

ГЕНЕАЛОГІЧНІ СТУДІЇ

УДК 929.52(477.51)

Валентина Саверська-Лихошва



ГЕНЕАЛОГІЧНЕ ДЕРЕВО РОДУ БОДЯНСЬКИХ

Дане дослідження є першою спробою створення генеалогічного дерева родини прославленого вченого-філолога, історика та етнографа, професора Московського університету Осипа Максимовича Бодяньського, родина якого мешкала у містечку Варва колишньої Полтавської губернії.

Публікація стане в пригоді всім, хто цікавиться процесом повернення забутих імен визначних українців, викличе цікавість у широкого читачького загалу.

Для частини істориків і краєзнавців цікавим є факт дослідження генеалогічного дерева сімейства Бодяньських. До речі, в ході проведення науково-теоретичної конференції, присвяченої 200-річчю від дня народження вченого, Інститутом філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка з віздом на малу батьківщини вченого, у Варву, це питання порушувалося, проте так і не було висвітлене.

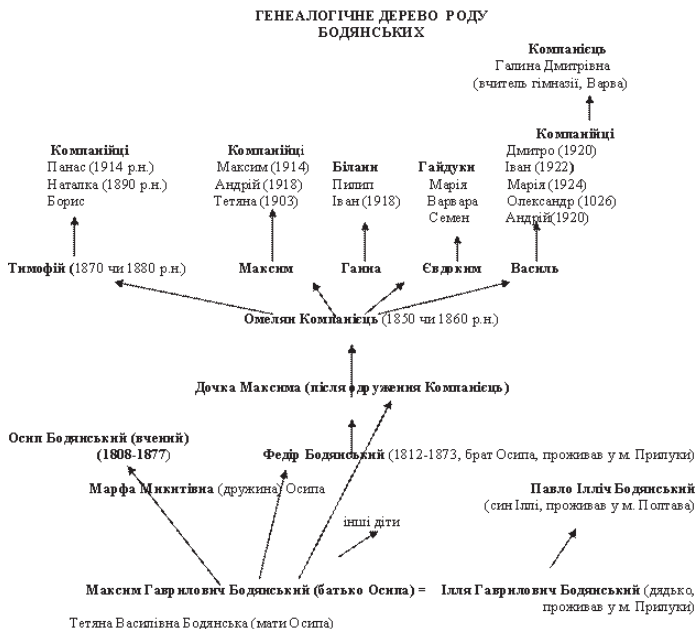
За дослідженням Н.П.Василенка «О.М. Бодянский и его заслуги для изучения Малороссии» (Київ, 1904, с.5), батько Осипа – Максим Гаврилович Бодяньський був варвинським священиком і благочинним. Мати Тетяна Василівна, напевне, походила з родини дворян, бо володіла родовою садибою – «дерев'яним будинком (мешканка Варви Мотрона Василівна Сушина також пам'ятала рублений будинок у глибині сучасної вулиці Бодяньських), шістьома душами людей чоловічої статі, орною землею, сінокосом, лісом близько 98 десятин та нещодавно придбаною землею до 10 десятин» [4;35]. Далі Василенко зазначив: «Сім'я Бодяньських складалася з кількох дітей, старшим із яких був Осип (1808-1877)». Дещо відомо про молодшого брата Федора (1812-1873), який після закінчення Полтавської духовної семінарії та Київського університету вчителював у місті Прилуки. За клопотанням Осипа, він був призначений штатним наглядачем Прилуцької гімназії, але дана посада виявилася не для нього, і Федора невдовзі перевели на посаду вчителя.

Відомо, що від шлюбу Осипа Максимовича з Марфою Микитівною дітей не було [13,5]. Зі спогадів протоієрея Гавриїла Коваленка, який у 80-х роках ХІХ століття вісім років служив варвинським священиком і залишив цікаві спогади про ті часи, які відшукав на Полтавщині місцевий священик, протоієрей Георгій Луценко, видно, що і в Федора також не було спадкоємців. Ось якою здалася Любов Іванівна Бодяньська протоієрею Гавриїлу: «Из разговоров со своей новой хозяйкой я узнал, что Любовь Ивановна Бодянская была вдова смотрителя Прилуцких уездных училищ, после смерти мужа получала небольшую пенсию, имела несколько десятин земли и на это жила. Отличалась она необыкновенным гостеприимством. Никто, проходя мимо её дома, не мог пройти, чтобы она его не позвала, а приезжавшие в Варву чиновники... всегда имели у неё пристанище. Самовар буквально не сходил с её стола. Ей было уже за 70 лет, она была бездетна и жила с компаньонкой, тоже старухой, которую почему-то называли «полька». В разговорах со своими новыми знакомыми я провёл время до вечера...» [18;25].

© Саверська-Лихошва Валентина – учитель історії, заступник директора Варвинської районної гімназії, заслужений учитель України.

Оскільки у Федора Максимовича й Любові Іванівни Бодянських також не було дітей (посилаючись на дослідження Н. Василенка, «сім'я Максима Гавриловича і Тетяни Василівни Бодянських складалася з кількох дітей») [4;3], то серед цих «кількох» були, напевне, дівчатка, бо у Варві після смерті Любові Іванівни (90-і роки XIX століття) прізвище Бодянські зникло. З цього можна зробити висновок, що якась із сестер Осипа й Федора, одружившись, узяла прізвище Компанієць, а Бодянськими (у Варві вони й досі Бадянські) стали називати всіх родичів Осипа. Одним із синів сестри Осипа Максимовича був Омелян Компанієць (1850 чи 1860 року народження). Якщо вважати, що сестра братів Бодянських була молодшою (достовірно відомо, що Осип і Федір були старшими в сім'ї) [11;2], то цілком ймовірно, що близько 1850-го вона могла народити сина Омеляна, який жив на Росумакивці (мікрорайон Варви, нині вулиця Київська) і мав п'ятеро дітей: Тимофія (1870-го чи 1880-го року народження), Максима, Ганну, Євдокима, Василя. Від Ганни й Євдокима пішли сім'ї Біланів і Гайдуків, які й нині мешкають у Варві, а від Тимофія, Максима та Василя – Компанійці. Галина Дмитрівна Компанієць, учителька Варвинської районної гімназії, спадкоємиця по лінії найменшого сина Омеляна – Василя, допомогла скласти родовід сімейства Бодянських.

За дослідженням Володимира Мельниченка, рідний дядько Осипа – Ілля Гаврилович, як і батько, служив протоієреєм у місті Прилуки [13]. Про свою зустріч із ним згадував Тарас Шевченко у повісті «Музикант». Його син Павло Ілліч мешкав у Полтаві, працюючи редактором «Губернских ведомостей». Але найбільше, що цікавить істориків і краєзнавців Варвинщини, це – місцезнаходження оселі Бодянських. Існують дві версії: будинок стояв на початку вулиці Трудової або ж – на початку вулиці Бодянських. Якщо логічно поміркувати, то перша, обстоювана місцевим краєзнавцем В.С. Голобородьком, відпаде. Достовірно, що Омелян Компанієць жив на Росумакивці. Його найменший син Василь (1890 року народження), за словами Г.Д. Компанієць і членів їхнього роду, «пішов у прийми» до Мотрони Пух, яка мешкала в будинку на початку Трудової вулиці. Звідси й походить дана гіпотеза. Зрозуміло, хата, в яку прийшов спадкоємець роду Бодянських, однозначно не може бути їхнім родовим маєтком.



Після того, як 1873 року помер Федір Максимович, будинок і земля перейшли до його дружини Любові Іванівни (кріпаків, напевне, після реформи 1861 року було звільнено, бо коли у 80-х роках XIX століття на квартирі в неї проживав протоієрей Гавриїл Коваленко, їх уже не було) [18;21]. Як свідчать спогади, Любов Іванівна жила на невелику пенсію чоловіка й прибутки від землі.

Доречно зауважити, що 80 років тому, за словами варвинчанки Мотрони Василівни Сушини, на місці будинку Семена Компанійця, родича Бодянських (вулиця Бодянських) стояв великий рублений квадратний будинок, у якому чомусь розміщувався інкубатор (там вирощували молодняк домашньої птиці). Цей будинок М.В.Сушина добре пам'ятала. Він стояв на великій ділянці землі, що тягнеться від вулиць родини Бодянських до Онопрійка. Оце, напевне, й була родова садиба вченого, тобто територія між вулицями Бодянських та Онопрійка.

Зазначу, досить незручною виявилася ситуація з приводу з'ясування місця розташування будинку Бодянського при столичних гостях у ході вшанування 200-річчя від дня народження вченого у листопаді 2008-го. Тож місцевим краєзнавцям необхідно визначитись і подібного не допускати.

1. Азадовский М. О.М.Бодянский. – В кн.: Азадовский М. Белинский и русская народная поэзия. – М., 1948. – С.117-120.
2. Берг Н.В.Воспоминания о Н.В.Гоголе. – В кн.: Берг Н.В. Гоголь в воспоминаниях современников. – М., 1952. – С.499-510.
3. Бодянский Осип Максимович (1808-1877). – БСЭ, 2-е изд., т.5. – М., 1950. – С.367-368.
4. Василенко И.П. О.М. Бодянский и его заслуги для изучения Малороссии. – К., Типография Императорского Университета св. Владимира, 1904.
5. Вересаев В. Сочинения в четырёх томах. Т.4. – Гоголь в жизни. – М.: Правда, 1990.
6. Голобородько В.С. Життєвий шлях відомого земляка // Слово Варвинщини. – 20 жовтня 2008. Гончаров І.А.Воспоминания. В университете. – В кн.: Гончаров И.А. Собрания сочинений. Т.7. – М.,1952. – С.244-270.
8. Данілов В.О. Бодяньський і його листування з Максимовичем // Україна, 1927. – Кн. 6. – С.91.
9. Дзига Ярослав. Творчість Шевченка і літопис Величка // Вітчизна. – 1962. - №5. – С.191-192.
10. Земенков Б.С. О.М. Бодянский. – В кн.: Земенков Б.С. Гоголь в Москве. – М. 1954. – С.144.
11. Кондрашов Н.А. Осип Максимович Бодянский. – М., Издательство Московского университета, 1956.
12. Куліш П. Повне зібрання творів. Листи. – Т.1.1841-1850. – К.: Критика, 2005. – С.217.
13. Мельниченко В. На славу нашої преславної України. Тарас Шевченко і Осип Бодяньський. – М.:ОЛМА Медиа Групп, 2008.
14. Саверська-Лихошва В.В. Бодяньський і Україна // Слово Варвинщини. – 1 листопада 2008. - №84. – С.4, 6.
15. Саверська-Лихошва В.В. Вшануємо славного земляка // Слово Варвинщини. – 18 жовтня 2006. - №80. – С.2.
16. Саверська-Лихошва В.В. Осип Бодяньський. – В кн.: Саверська-Лихошва В.В. Освіта Варвинщини. – Ніжин-Варва, 2008.
17. Саверська-Лихошва В.В. Осип Максимович Бодяньський (1808-1877). – В кн.: Саверська-Лихошва В.В. Варвинщина: історія і сьогодення. – Ніжин-Варва: Аспект-Поліграф, 2006. – С.47-49.
18. Саверська-Лихошва В., Луценко Г. Яка краса: відродження країни! – Варва, 2009.
19. Українські народні пісні в записках Осипа і Федора Бодянських. – К.: Наукова думка, 1978.
20. Франко І. Осип Бодяньський. Твори в 20-ти т. Т.27. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1955. – С.411, 416.
21. Шокало О. Вчений муж із сильним характером // Слово Варвинщини. – 25 жовтня 2008. - №82. – С.2.

Предложенное исследование – первая попытка создания генеалогического дерева семейства известного учёного-филолога, историка и этнографа, профессора Московского университета Осипа Максимовича Бодянского, родственники которого жили в городке Варва бывшей Полтавской губернии.

Публикация будет полезной всем, кто интересуется процессом возвращения забытых имён известных украинцев, вызовет интерес в широкого читательского круга.

The investigation is the first attempt to create a genealogical tree of the family of the famous scientist-philosopher, historian and ethnographer, professor of Moscow University Osyp Maksymovych Bodianskyi, whose family lived in the town of Varva, formerly Poltava guberniya

Our publication will help everybody who is interested in the process of the returning of the well-known Ukrainians' forgotten names, it will also be useful for the average readers